

Oriflama

La revista que a final del franquisme va suposar una alenada d'aire nou per a la joventut

TEXT JOSEP MARIA FIGUERES
FOTOS ARCA (BIBLIOTECA NACIONAL DE CATALUNYA)

Dècades enrere, els joves no disposaven de massa publicacions específiques en català, i molts passaven d'infants a adults sense res més que el *Cavall Fort*. En aquest sentit, *Oriflama* va tenir un paper important, ja que va esdevenir, des de final del franquisme fins a la Transició, una revista adreçada a la joventut que va viure una etapa d'èxit amb Josep Maria Huertas i el seu equip fins que, a poc a poc, es va anar esllanguint, sobretot quan va deixar d'anar adreçada al públic potencial.

Oriflama era una revista mensual que es va editar als anys seixanta i setanta. Es dirigia a la població juvenil. L'abril de 1961, va néixer com un annex de la revista diocesana *Casal*, editada l'Acció Catòlica de Vic. Per tant, darrere hi havia el bisbat vigatà. Va ser a l'any següent que es començaria a especialitzar com a revista destinada als joves que feien el servei militar obligatori i es va convertir en l'òrgan del servei castrense de la diòcesi. I durant els cinc primers anys —alternant articles en català i castellà— aquesta seria la tònica.

En aquell inici, mantenia un to casolà sense cap incidència crítica. I comptava amb el suport del bisbe Ramon Masnou, que va situar al davant d'*Oriflama* un clergue catalanista com Joan Cortés i Tossal. Els articles tractaven sobre temes com el cinema i la literatura, i fins i tot s'hi abordaven, tenint en compte que anava dirigit a joves soldats, temes militars escrits per oficials de l'Exèrcit.

Oriflama, que acabaria sent una revista amb vida pròpia, en aquells primers anys, va tenir col·laboradors com Miquel Martí Pol, que escrivia articles i peces de literatura, o Josep Ylla-Català, que ho feia de cinema. També hi escrivièn Jordi Planes o Emili Teixidor, entre altres. Tot plegat, va anar augmentant la qualitat literària de la capçalera.

L'ETAPA HUERTAS

La protecció del paraigua eclesiàstic, tal com passava en altres publicacions de l'època, s'emparava en el Concordat vigent, que possibilitava aquesta llibertat per a l'Església. Però això es va veure alterat el 1966 amb la nova Llei de Premsa i Impremta, coneguda com Llei Fraga. La revista era catalanista —estava vinculada al moviment d'oposició antifranquista d'Osona— i no agradava al Règim, així que el Ministeri va pressionar perquè la revista, tal com determinava la Llei Fraga, tingués un director amb carnet de periodista. I Joan Cortés no en tenia.

Així que aquest va demanar consell al conegut periodista Manuel Ibàñez Escofet, que li va recomanar Josep Maria Huertas, el qual acceptaria el càrrec, tot i que va haver de falsificar el certificat de residència perquè semblés que vivia a Vic, ja que la llei deia que el director havia de residir on es publicava la capçalera.

Durant l'etapa de Huertas —que va arribar amb Jaume Fabre, Josep Martí Gómez i Rafael Pradas— la revista ja era íntegrament

en català. A més, es van renovar continguts i es va reorientar la filosofia editorial, donant-li un aire més viu. La publicació, com el mateix Huertas —destacat lluitador antifranquista— es va anar decantant cap a un progressisme combatiu.

El novembre de 1968, va arribar el primer expedient —amb la multa consegüent— del Ministeri. El gener de 1969, coincidint

LA PUBLICACIÓ VA TENIR PROJECCIÓ A TOT CATALUNYA, PRIMER COM UN SUPLEMENT I, POSTERIORMENT, AMB ENTITAT PRÒPIA

amb l'estat d'excepció a Espanya, es va donar un altre expedient precedit de segrest per una doble pàgina plena d'acudits del dibuixant Cesc que no van agradar al subdelegat del Ministeri. Per poder aixecar el segrest va haver de sortir la doble pàgina amb un altre acudit d'en Cesc, però molt més suavitzat. Dues versions que en aquestes pàgines de CAPÇALERA veuen la llum per primer cop.

RECONEGUDA I DEFICITÀRIA

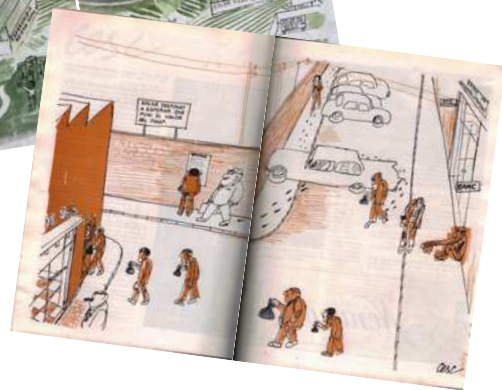
Gràcies al capital humà que *Oriflama* tindria en l'etapa Huertas les vendes s'acostaren a 10.000 exemplars. A més, l'arribada de col·laboradors com Lluís Permanyer, Francesc González Ledesma, Lluís Bonet Mojica, Josep Ramoneda, Oriol Pi de Cabanyes, Maria Aurèlia Capmany, Núria Pompeia o del dibuixant Enric Sió —un jove llavors desconegut que acabaria sent un dels valors més sòlids del còmic català i europeu dels anys setanta— va accentuar el to progressista i va aportar una varietat ideològica.

Aquesta finestra oberta a la modernitat s'il·lustra amb historietes d'Enric Sió d'estil pop com *Lavinia 2016* o *la guerra dels poetes*, amb guió d'Emili Teixidor, una narració de ciència-ficció irònica amb personatges coneguts de Catalunya que està considerat el primer còmic de crítica política de l'Estat espanyol. Una altra novetat era la fotonovel·la paròdica *La Núria es perd* escrita per Teixidor i protagonitzada pel mateix Sió, Núria Espert i Carles Velat.

A més dels problemes amb la censura, Huertas i els seus havien de lidiar amb el bisbat de Vic, que es va queixar, per exemple, per una portada amb un dibuix de *Lavinia 2016* en què apareixia una

Doble pàgina censurada a Cesc el 1969 i la doble pàgina, també d'aquest autor, que va substituir la censurada.

dona nua. Poc després el còmic arribava a la fi. Després va venir la polèmica per una entrevista amb Guillermina Motta –que publicava el disc *Visca l'amor!*– la cantant va defensar la convivència de parella sense el lligam matrimonial.

A part dels conflictes amb el Règim i el bisbat, també hi havia els problemes econòmics. La capçalera acumulava un dèficit econòmic que, el 1968, ja ascendia a quasi un milió i mig de pessetes. “Fèiem pàtria sense peles”, admetia en Huertas. Prova

AMB JOSEP MARIA HUERTAS ARRIBARIEN PERIODISTES COM RAFAEL PRADES, JAUME FABRE O JOSEP MARTÍ GÓMEZ

d'això és que una jove Montserrat Roig només va col·laborar amb dues entrevistes després que li paguessin 250 pessetes –un euro i mig– per cadascuna. I Sió també acabaria marxant pel poc que pagaven. El cert és que els col·laboradors cobraven poc, però hi havia l'avantatge d'una llibertat creativa que difícilment es trobava en altres publicacions. El ninotaire Jaume Perich, per exemple, hi publicava acudits que no podien veure la llum en altres capçaleres.

I per si no hi havia prou conflictes, també hi havia una tensió interna fruit de les diferències entre redactors barcelonins i vigatans –hi havia dues redaccions, una a Barcelona i l'altra a Vic. Els primers apostaven per un producte més periodístic i els segons per un més intel·lectual. Van imposar-se els primers, que controlaven el dia a dia de la publicació.

DEL BISBAT A PUJOL

La modernitat d'*Orifloma* provocaria que les relacions amb el bisbat vigatà –amb persones com el mateix Joan Cortés i clergues com el polèmic censor Antoni Oriol Tataret– al final esclatessin. Finalment, el 3 de desembre de 1969, va arribar el trencament amistós amb el bisbat i mesos després Jordi Pujol, que ja feia temps que col·laborava amb la revista, entraria com a accionista majoritari. Amb el canvi de modernista al carrer Rosselló de Barcelona.

Huertas i el seu equip tindrien friccions constants amb Pujol, com quan van fer una portada de Joan Josep

Guillén amb un Sant Jordi laic. L'inici del final de l'època Pujol va arribar quan Joan Garcia Grau, el gerent que aquest va nomenar, va publicar dos articles del propietari sota pseudònim, eren aliens a la línia dels *huertamaros*, com es coneixien els periodistes aglutinats a l'entorn d'en Huertas, i que aquests consideraven reaccionaris.

Davant les amenaces i pressions del Ministeri davant d'aquella revista que tenia una bona tirada i que s'havia guanyat un prestigi, el 1971, Josep Maria Huertas va deixar de ser-ne director i el va substituir Jaume Fabre, tot i que, a la pràctica, la direcció era col·legiada entre els dos.

A *Orifloma* –que s'havia convertit en la segona revista catalana després de *Serra d'Or*– es parlava de qüestions locals, culturals, problemàtiques socials, reivindicació obrera o aspectes reivindicatius. I hi escriven Xavier Vinader, Quim Monzó, Jaume Lorés, Pere Calders, Agustí Bartra, Teresa Pàmies o Manuel Vázquez Montalbán, entre altres.

Finalment, el 1972, Jordi Pujol es va retirar de la publicació. Davant d'això, l'equip de Barcelona van oferir la revista a l'abadia de Montserrat i al partit socialista, entre altres, però ni als uns ni als altres no els va interessar. Va ser Pujol qui, encara amb el control legal de la capçalera, la traspassaria al líder democratacristià

Anton Cañellas, afiliat a Unió Democràtica –formació per a la qual, anys després, seria diputat– que va passar a ser el nou soci majoritari.

Només arribar, Cañellas –que va comportar el trasllat de la redacció al barri de Sants– va demanar la marxa de Huertas, Fabre i companyia, tot i que no ho va aconseguir. Les relacions amb els nous propietaris cada cop eren més difícils.

REINVENCIÓ FALLIDA

Quan Cañellas es converteix en el nou propietari de la revista, feia poc que la direcció, després de la dimissió de Huertas, havia passat a mans de Jaume Fabre, tot i que en realitat exercia de manera mancomunada amb en Huertas.

En aquesta etapa, a més de les friccions amb Cañellas, els problemes amb el Règim són constants. Com la polèmica per una enquesta a alumnes de COU on hi havia una pregunta sobre la masturbació juvenil o per uns articles sobre el cop d'estat a Xile per part de Pinochet. Aquest últim conflicte va comportar el segrest d'*Orifloma*.

Els problemes no s'aturen i fins i tot hi ha dimissions com la de Josep Ylla-Català. El 1974, Jaume Fabre va ser acomiadat, juntament amb tot l'equip, entre ells Huertas. Cinquanta-un pe-

HI VAN ESCRIURE MIQUEL MARTÍ I POL, EMILI TEIXIDOR, PERE CALDERS, TERESA PÀMIES O MANUEL VÁZQUEZ MONTALBÁN, ENTRE ALTRES

riodistes van signar una carta demanant la readmissió de tots ells i alertant d'una “depuració ideològica”, però no es va aconseguir

Més informació a:

Aproximació a Orifloma, una revista catalana sota el franquisme, Sílvia Caballeria i Núria Codina · Barcelona, Col. St. Miquel de Sants, 2005

Orifloma. Entre l'Església i la política, de Josep M. Huertas a diversos autors · Tele Estel, Arreu

Orifloma, Canigó i Presència. Cinc revistes catalanes entre la dictadura i la transició · Barcelona, Col·legi de Periodistes, 1987

Un resum al llibre *Cada taula, un Vietnam* · Barcelona, Edicions de La Magrana, 1997

Orifloma en el marc de l'antifranquisme osonenc, Josep M. Rovira · Revista *Ausa*, 146 (Vic, 2001), pàgines 441-460.

Consultable a RACO.

Il·lustració de Lavinia 2016 o la guerra dels poetes, d'Enric Sió

que els tornessin a admetre. Havia finalitzat l'etapa combativa d'*Orifloma*, que va acumular quinze expedients i segrests en sis anys.

A partir de llavors, els propietaris encarregaren la direcció a Agustí Pons, que amb Robert CollVincent com a sotsdirector, va liderar la revista entre febrer del 1973 i març del 1975. Amb Pons es va contractar Oriol Pi de Cabanyes, Lluís Pascual, Maria Aurèlia Capmany, Màrius Carol i Montserrat Minobis, entre altres.

A Pons l'acabaria substituint Antoni Plaja i Masdeu. Durant aquesta darrera etapa van disminuir els temes polítics, es va mantenir un to adaptat als interessos, conservadors i catòlics d'UDC i, sobretot, la informació comarcal va anar en detriment de la política.

Després d'un temps sense sortir al mercat –entre l'octubre del 1976 i el maig del 1977– *Orifloma* reapareix poc abans de les primeres eleccions democràtiques en què guanyen les esquerres. La capçalera, tot i això, havia canviat molt. Tenia moltes pàgines a

L'EQUIP D'EN HUERTAS VA HAVER DE LIDIAR AMB EL RÈGIM, AMB EL BISBAT DE VIC I AMB PROPIETARIS COM JORDI PUJOL I ANTON CAÑELLAS

color i un disseny atractiu i era un setmanari d'informació general estricta que ja no anava dirigida al públic juvenil, lector fidel. Les vendes van baixar fins a 7.000 exemplars. Hi havia una sagnia constant de baixes.

Finalment, aquesta nova etapa, breu i fallida, va finalitzar el 17 de desembre de 1977. Com va escriure Josep Maria Huertas, *Orifloma* “va néixer ajudada per l'Església i va morir quan estava massa acostada a un partit cristià”. ☹